Stockholm den 25 juni 2025
Till Kulturdepartementet
111 51 Stockholm

Dramatikerförbundet

Ku2025/00320
Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se
ku.kkm@regeringskansliet.se

Dramatikerförbundets remissvar till Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland (SOU 2025:24)

Inledning
Dramatikerförbundet är en intresseorganisation som organiserar dramatiker, manusförfattare och översättare verksamma inom film, scen, tv och radio samt på digitala plattformar.

Förbundet har en hög organisationsgrad och har idag sammanlagt cirka 750 medlemmar. Vi har ett uppdrag från medlemmarna att bevaka deras sociala och ekonomiska intressen. Vi arbetar därför aktivt kultur- och konstnärspolitiskt men även upphovsrättsligt för att stärka medlemmarnas ställning på alla relevanta områden. Vi har ramavtal för tv, film, scen, radio samt amatörteater. Förbundet har en omfattande juridisk rådgivning till sina medlemmar och driver även en skatteservice.

Många frågorna drivs gemensamt med andra inom ramen för KLYS. Vi ansluter därför till KLYS yttrande i sin helhet och väljer att i övrigt endast kommentera vissa punkter.

Sammanfattningsvis
Dramatikerförbundet ser positivt till flera av förslagen utredningen lägger fram. Filmutredningen är väl underbyggd och visar tydligt att stödet till svensk film har urholkats på ett oroande sätt under de senaste åren. Vi konstaterar att Sverige har tappat mark i både en nordisk och en europeisk kontext. Idag befinner vi oss på en mycket låg nivå vad avser stöd till svensk film jämfört med andra länder. Mot denna bakgrund anser Dramatikerförbundet att en förstärkning av resurserna till svensk film är helt nödvändig, och vi ställer oss därför bakom Filmutredningens förslag om en höjd finansieringsnivå.

Dramatikerförbundet vill även särskilt lyfta behovet av en stark upphovsrätt och en stabil finansiering kring manusutveckling. En stark svensk film behöver tydliga incitament kopplade till manusutveckling och även bra villkor för manusförfattare.

6.3 Statsbidrag till film
Dramatikerförbundet vill understryka att det publikrelaterade stödet (PRS-stöd) behöver till viss del komma de för filmen centrala upphovspersonerna, inklusive manusförfattaren, till godo.

Enligt 29 § URL ska en upphovspersons rätt till skälig ersättning för motpartens nyttjande av verket bedömas bland annat utifrån utnyttjandet av verket. PRS-stöd är en stödordning som är direkt kopplat till

verkets framgång på bio och därmed till nyttjandet av verket. I dagsläget får inte manusförfattare ta del av detta stöd trots att deras bidrag till filmverket är en av faktorerna som avgör filmens framgång och därmed direkt påverkar om filmen kommer kvalificera för stödet. Dramatikerförbundet vill se en justering av PRS-stödet på så sätt att delar av det PRS-stöd en filmproduktion tilldelas ska vara öronmärkt för de centrala upphovspersonerna, såsom manusförfattaren.

10.2.7 AI och virtuell produktion

Dramatikerförbundet är positiva till att utredningen lyfter vikten av upphovsrätten inom ramen för hur generativ AI bör hanteras i filmproduktion. Som utredningen påpekar bygger AI-modellerna ofta på upphovsrättsskyddat material som inte har licensierats. Detta utgör ett intrång i upphovspersonernas rättigheter. Det är därför en nödvändig förutsättning för en hållbar filmbransch att AI-modeller endast tränar på upphovsrättsskyddat material om materialet har licensierats.

Avseende licensfrågan vill Dramatikerförbundet understryka vikten av att de ersättningar som kommer att utgå i samband med en licensiering för AI-ändamål ska komma upphovspersonerna till godo.

11.1. Nya filmpolitiska mål

Vi noterar att de övergripande kulturpolitiska målen fortsatt gäller och dessa därmed är formellt överordnade de nya filmpolitiska målen. Det är positivt. Samtidigt menar vi att det är en brist att de tidigare, mer värdegrundsbaserade filmpolitiska målen, tagits bort. Dessa mål innehöll viktiga principer som jämställdhet, mångfald och barns rätt till kultur inom filmområdet. De nya målen är mer generella och riskerar att styra mot kvantitativa resultat snarare än att värna om viktiga kulturpolitiska kvaliteter. Vi anser därför att de filmpolitiska målen bör kompletteras eller förtydligas, så att det tydligare framgår hur de ska bidra till att uppfylla de övergripande kulturpolitiska målen.

I synnerhet är detta nödvändigt då utredningen har föreslagit ett införlivande av bestämmelsen i artikel 13(2) i AVMS-direktivet (direktiv 2010/13/EU). Hur Sverige tillämpar artikel 13(2) i AVMS-direktivet ska nämligen bedömas av Kommissionen med beaktande av bl.a. just kulturell mångfald, vilket framgår av artikel 13(5) i AVMS-direktivet. Detta bekräftas ytterligare av artikel 30(2) i nämnda direktiv där det står att kulturell mångfald i synnerhet ska beaktas vid en bedömning av om huruvida tillsynsmyndigheterna utövar sina befogenheter i enlighet med direktivets syften.

Mot bakgrund av detta efterfrågar Dramatikerförbundet ett tydliggörande om hur utredningen främjar den kulturella mångfalden i filmbranschen.

11.3 Höjda anslag och en branschgemensam filmfond

Dramatikerförbundet stödjer förslaget att inrätta en ny filmfond med en årlig budget på cirka 300 miljoner kronor, finansierad gemensamt av staten, biografägare och strömningstjänster. Detta är ett viktigt steg för att stärka finansieringen av svensk filmproduktion. Filmutredningen ger en tydlig bild av hur stödet för svensk film har urholkats avsevärt de senaste åren. Vilket har lett till att Sverige nu är i bottenskiktet vad gäller statligt stöd till film. Det är därför nödvändigt att filmens resurser förstärks, minst i enlighet med de nivåer

som Filmutredningen föreslår.

Däremot vill Dramatikerförbundet framföra kritik mot att upphovspersoners perspektiv inte tillräckligt beaktas i förslagen kring den nya filmfonden. Förslaget är något oklart men vi uppfattar det som att biografägare och strömningstjänster innehar makten att besluta om fördelningen av de medel som ska delas ut från fonden. Detta innebär att de som faktiskt skapar film – upphovspersonerna – får ett begränsat inflytande i processen, vilket riskerar att ytterligare förstärka maktkoncentrationen till de stora aktörerna i branschen.

En avsaknad av upphovspersoners röster i filmfonden kan skapa en obalans där andra stöd som bestäms av fondens bidragsgivare, biografägare och strömningstjänster, prioriteras framför de resurser som filmkonsulenterna behöver för att främja filmens kvalitet och mångfald. Vi anser även att det är viktigt att säkerställa att filmkonsulenterna har tillräckliga resurser för att fortsatt kunna spela en central roll genom att bedöma och stödja filmer utifrån filmens konstnärliga och kulturella kvalitet.

Det finns en uppenbar risk att denna struktur leder till en snedvridning av maktbalansen, där de ekonomiska intressena hos biografägare och strömningstjänster prioriteras framför upphovspersonernas kreativa frihet och rättigheter. Om inte upphovspersonerna ges större inflytande i beslutande processer, riskerar vi att skapa ett system där deras behov inte tillgodoses tillräckligt.

Vidare kan fondens struktur leda till att kommersiella intressen får större genomslag än konstnärliga och kreativa målsättningar. Detta medför en risk för ett innehållsmässigt smalare utbud av svensk film. Vi ser detta som ytterligare ett argument för att i en ny filmpolitik säkerställa att upphovspersoner får inflytande över fördelningen av medlen.

Dramatikerförbundet vill under denna punkt särskilt understryka betydelsen av de filmpolitiska råd som har tillsatts. Råden har bidragit till ökad insyn och skapat en grund för diskussioner och möten mellan branschens olika aktörer inklusive upphovspersoner. Dramatikerförbundet anser att det är av största vikt att dessa råd består och även ges möjlighet till insyn och inflytande i hur filmfondens arbete kommer att utvecklas.

11.4. Sänkt moms på biografbiljetter

Dramatikerförbundet tillstyrker utredningens förslag om att sänka biografmomsen för att främja publikens återgång till biograferna. Men förbundet är frågande till om detta kommer att leda till lägre biljettpriser för konsumenten. Många aktörer är helt eniga om att biljettpriserna bör sänkas för att man ska få tillbaka publiken till biograferna. Men avsaknad av mekanismer som säkerställer att momssänkningen vidareförs till publiken, finns en tydlig risk att stödet inte får avsedd effekt.

Samtidigt föreslås att biografägare ska bidra med 10 % av biljettintäkterna till filmfonden. För mindre biografer, särskilt i landsbygd och småstäder, kan detta bli en oproportionerligt hög belastning.

Kombinationen av en osäker momseffekt och ett fast avgiftskrav riskerar att snarare försvaga tillgången till biograf på mindre orter.

11.5 Medfinansieringsavgift för strömningstjänster

Dramatikerförbundet tillstyrker utredningens förslag om att införa en medfinansieringsavgift för strömningstjänster.

Som påpekas i utredningen är det nödvändigt för att säkra en långsiktig återväxt av filmskapare i Sverige att även strömningstjänster bidrar till nya svenska produktioner. Dramatikerförbundet anser att utredningens förslag är balanserat och väl avvägt.

En viss osäkerhet finns dock gällande formuleringen i § 6 i förslaget till lagen (s. 23 i utredningen). Då flertalet andra länder inom EES-området har infört avgifter genom en implementering av artikel 13(2) i AVMS-direktivet riskerar utformningen av ordalydelsen i § 6 att leda till att strömningstjänsterna inte behöver betala någon avgift i Sverige. Detta skulle motverka själva syftet med lagförslaget. För att åtgärda detta, men samtidigt beakta kraven på icke-diskriminering och hänsyn till andra finansiella bidrag som ställs i artikel 13(2) och 13(3) i direktivet, föreslår Dramatikerförbundet en formulering av § 6 som tar sikte på att andra finansiella bidrag i stället ska få avräknas den bidragspliktiga omsättningen. Ett exempel på ändrad ordalydelse för § 6 är följande: “Finansiellt bidrag som leverantör av medietjänster etablerad i Sverige betalar av den bidragspliktiga omsättningen till en annan EES-stat avräknas omsättningen.”.

Dramatikerförbundet vill på nytt uppmärksamma att ett införlivande av AVMS-direktivet ska göras med beaktande av kulturell mångfald. Som nämnts ovan gäller detta dels särskilt vid ett införlivande av en medfinansieringsavgift för strömningstjänster i enlighet med artikel 13(5) i direktivet. Dels gäller det för hur Mediemyndigheten ska utöva sin tillsyn vilket framgår av artikel 30(2) i nämnda direktiv. Att vikten av kulturell mångfald är en central del i direktivet bekräftas ytterligare av skäl 8, 47 och 68 i AV-direktivet (2018/1808/EU).

Mot bakgrund av ovan efterfrågar Dramatikerförbundet tydlighet om hur kulturell mångfald ska beaktas inom ramen för medfinansieringsavgiftens effekter. Det vill säga, ett svar på hur den föreslagna filmfonden kommer att beakta kulturell mångfald i sitt arbete. Att kulturell mångfald beaktas av filmfonden är nämligen en förutsättning för att fonden ska få finansieras med ett finansiellt bidrag som har sin grund i AVMS-direktivet.

11.6 Ett reformerat produktionsincitament

Dramatikerförbundet är positiv till ett reformerat produktionsincitament. Men ser en risk för att näringsperspektivet går förlorat om stödet flyttas från Tillväxtverket till Filminstitutet. Då stödet inte fortsatt tydligt utformas som ett näringsstöd och kan komma att betraktas som ett rent kulturstöd. Det är därför av stor vikt att både kulturpolitiska och näringspolitiska mål fortsatt vägs in vid utformningen av stödet. Vi vill också understryka att utredningens långsiktiga ambition att inte belasta kulturbudgeten kan försvagas när ansvaret flyttas från Tillväxtverket, vilket i sin tur riskerar att minska synligheten för stödets

betydelse för de kreativa näringarna.

Då utredningen föreslagit en ny förordning om statsbidrag till film som bl.a. innehåller en ändrad definition av begreppet "producent" jämfört med begreppets definition i § 5 i förordning (2016:989) om statsbidrag till film vill Dramatikerförbundet uppmärksamma utredningen på såväl den föreslagna som den nuvarande definitionens problematik.

Den ordalydelse som Dramatikerförbundet bedömer som svårförenlig med ett värnande av upphovsrätten och upphovspersoner i svensk filmpolitik är följande lokution: "[...] som därigenom förvärvar och ansvarar för de rättigheter som ingår i filmverket".

Problematiken med denna skrivning är att det innebär att definitionen av en producent kräver att producenten *förvärvar* rättigheter och definitionen av ett förvärv kan tolkas som ett övertagande av äganderätten. En central del av upphovsrätten är att upphovsrätten tillkommer upphovspersonen. För de fall det är möjligt att *licensiera* rätten att nyttja ett verk, såsom exempelvis ett manus, är detta att föredra för upphovspersoner. Detta eftersom upphovspersonen då behåller kontrollen över sitt verk och inte är nödgad att efterge en större kontroll och fler rättigheter än nödvändigt för licensens nyttjande. Under de senare åren har det dock blivit allt svårare för upphovspersoner att licensiera rättigheter kopplade till sina manus. Detta är en följd av att utländsk branschpraxis tagit sig in på den svenska marknaden där bolag slentrianmässigt vill köpa upp samtliga rättigheter till manusförfattarnas manus, med formuleringar om att köpet gäller för evig tid i hela universum. Dramatikerförbundet kan se att detta har en negativ påverkan på manusförfattarens ställning på marknaden. Dels får denna typ av kontrakt negativa effekter på manusförfattarnas ekonomi då de i sin tur leder till ett ökat användande av kontrakt som utgör fullständiga buy outs. Det vill säga, kontrakt där manusförfattaren inte har rätt till royalty. Dels minskar det manusförfattarens möjlighet till inflytande i produktionen eftersom producenten i ett tidigt skede i utvecklingen redan har förvärvat rättigheterna.

Dramatikerförbundet uppmanar därför starkt till en justerad formulering av definitionen av producent i vilken ordet *förvärvar* ersätts eller kompletteras med ordet *licensierar*.

Den andra problematiska aspekten av formuleringen är att formuleringen "de rättigheter som ingår i filmverket" lämnar utrymme för en mycket extensiv tolkning av vilka rättigheter en producent behöver förvärva för att klassas som producent. En utgångspunkt i upphovsrätten är att ensamrätten som tillkommer upphovspersonen är en äganderätt som inte ska överlåtas i större utsträckning än vad som är nödvändigt i det enskilda fallet. Det är bl.a. detta skyddsintresse som har gett upphov till de skyddsbestämmelser som finns i Upphovsrättslagen såsom rätten till hävning. Ett stort problem för manusförfattare i filmbranschen är att producenter och distributörer allt oftare kräver att köpa samtliga immateriella rättigheter till manusförfattarnas verk. Detta görs dels utan att den ekonomiska ersättningen märkbart höjs, dels utan att de flesta av rättigheterna nyttjas av förvärvaren. För att en manusförfattare ska ha möjlighet att ta sitt manus vidare till konstformer såsom scenkonst eller litteratur krävs i princip att manusförfattaren påkallar en hävning av dessa rättigheter. Att påkalla en hävning av icke-utnyttjade rättigheter är dock en kostsam process, i synnerhet om motparten bestrider hävningen. Därtill finns en påtaglig risk att upphovspersonen

hamnar i konflikt med sina potentiella framtida uppdragsgivare vilket hämmar upphovspersoners vilja att företa en hävning. I stället blir de övriga rättigheter kopplade till filmverkets manus inlåsta hos produktionsbolaget. Detta motverkar alltså att manusförfattares verk kan få en spridning i samhället genom olika konstformer, vilket inte är förenligt med de bakomliggande syftena med upphovsrättslagen.

Mot bakgrund av denna stora problematik för manusförfattare vill Dramatikerförbundet betona vikten av att definitionen av producent omformuleras i enlighet med följande: "[...] som därigenom förvärvar *eller licensierar* och ansvarar för de *nödvändiga* rättigheter som ingår i filmverket".

Den föreslagna justeringen av definitionen av producent skulle utan att begränsa producenternas möjligheter stävja den pågående problematiken i filmbranschen med alltför långtgående rättighetsförvärv.

Avslutningsvis vill Dramatikerförbundet upplysa om att det vore mycket olämpligt med en rättsordning som tvingar producenter till att företa onödigt stora rättighetsförvärv, i strid med upphovsrättens syfte, för att ha möjlighet att söka filmstöd.

11.8 Ett nationellt filmarvscentrum

Vi välkomnar att utredningen lyfter filmens kulturarv, men anser att de föreslagna åtgärderna är för övergripande och saknar tydlighet kring ansvar och finansiering. Det är oklart vilken aktör som ska ha det långsiktiga huvudansvaret för digitalisering och tillgängliggörande, och utan öronmärkta resurser riskerar arbetet att prioriteras ned.

Dessutom saknas förslag på hur rättighetsfrågor och tekniska hinder ska hanteras, vilket i dag är ett stort hinder för tillgång till äldre filmer. Vi ser även behov av att stärka det publika perspektivet på kulturarvet – inte bara som bevarande, utan som en aktiv tillgång i utbildning, offentlig visning och digital distribution.

Avslutning

Sammanfattningsvis ser Dramatikerförbundet positivt på många av de förslag som presenteras i utredningen. Men vi ser också tydliga risker. Framför allt måste man analysera filmfondens uppbyggnad och se till att representanter för manus inte stängs ute från arbetet med att ta fram bra stödordningar för framtiden. Med den nuvarande förslaget så skulle det samarbetsklimat som byggt upp genom råden riskera att försvinna. Vi ser fram emot att följa det fortsatta arbetet och bidrar gärna med ytterligare synpunkter vid behov.

Stockholm den 25 juni 2025
För Sveriges Dramatikerförbund

Alex Haridi, Ordförande
Susin Lindblom Curman, Förbundsdirektör